

DELAVSKA POLITIKA

Izida dvakrat tedensko, in sicer vsako sredo in vsako soboto.
Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.
Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica —
Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se vobče ne sprejemajo. — Reklamacije se ne frankirajo.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter
nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. — Malih oglasov trgovskega zna-
čaja stane beseda Din 1.—. V oglasnem delu stane petitna enostolpna vrsta
Din 1.50. — Pri večjem številu objav popust. — Naročnina za Jugoslavijo znaša
mesečno Din 10.—, za inozemstvo mesečno Din 15.—. Čekovni račun št. 14.335.

Štev. 82

Sreda, 17. oktobra 1934

Leto IX

Kralj Peter II. v Beogradu

Kralj Peter II. je prispel v Beograd s svojo materjo kraljico Marijo. Zadnji čas je bival na Angleškem, kjer se je šolal. V Beogradu so mu pripravili sijajen sprejem.

V Španiji se boji nadaljujejo

Španska vlada trdi, da je gibanje za svobodno republiko zatrla. Toda v Asturiji je stavkalo še vedno 60.000 delavcev, ki so se borili s 6000 možmi vladnih čet.

Tudi v Madridu in drugih velikih mestih še ni konec stavke. Ne artilerija ne vojna sodišča niso še imela uspeha, narašča pa razburjenje med množicami.

Vlada dolži Azano kot voditelja upora. Kljub temu ga pa vlada ne bo obtožila pred vojnim sodiščem, ampak ga je izpustila.

Politična gibanja v Španiji so bila vedno žilava in tako je tudi sedanje.

Delavska socialistična internacionala je poslala španskemu delavstvu pozdrav svobode, v katerem pravi, da so delavci, ki danes edini stoje na barikadah, pred tremi leti v nekrvavem boju premagali fevdalno monarhijo. Danes se borite v Vam usiljenem odločilnem boju proti klerofašistični diktaturi za svobodo vsega delovnega naroda. Simpatije svetovnega socializma so z Vami.

V imenu neštevilnih krvavih žrtev, ki jih je fašizem zahteval po vseh deželah, v imenu smrtno ogrožane svobode vsega sveta, pozdravljamo republikance Španije, na čelu njih delavski razred in njih najmočnejšo politično organizacijo, socialistično stranko Španije.

Živi naj boj za svobodo španskih delavcev in socialistov!

Živi naj svobodna republika Španija!

Zürich, 6. 10. 1934.

Vandervelde

Adler

950 rudarjev v gladovni stavki

Pri Pečuhu na Ogrskem se nahaja 950 rudarjev 200 do 300 metrov globoko v rovi, kjer so pričeli z gladovno stavko, dokler se ne ustrezne njih zahtevam. Delavci v rovi so izjavili, da izvrše v torek samomor, ker jim ob žalostnih razmerah itak ni za življenje. V torek bodo namreč opustili strežbo varnostnih naprav, da se bodo razvijali strupeni plini.

Rudarji zahtevajo zvišanje plač za 17½ pengov na teden, podjetje jim nudi le 15, češ, da ima 12.000 ton premoga na skladišču.

Trgovinski minister Fabiny je odpotoval v Pečuh, da poizkuša doseči sporazum med rudnikom in delavsko strokovno organizacijo. Rudnik je last Dunavske paroplovne družbe.

Izpremembra v francoski vladi

Laval naslednik Barthouja

Namesto pokojnega zunanjega ministra Barthouja je bil imenovan za francoskega zunanjega ministra Piere Laval. Novi minister nagiba k Nemčiji, vendar se dosedanja francoska zunajja politika v bistvu ne bo izpremenila.

Pogrebne svečanosti

v Splitu

V nedeljo, dne 14. t. m. je dospela v Split vojna ladja Dubrovnik v spremstvu dveh francoskih torpedov. Ko so se ladje približale pristanišču so obrežne baterije oddale častne salve. Mrtvaško krsto s truplom pokojnega kralja so prenesli z ladje na poseben katafalk na obrežju. Pred katafalkom so potem defilirale ogromne mase ljudstva, ki so se zbrale iz vse Dalmacije. Ob 9.45 so prenesli krsto na kolodvor v dvorni vlak, ki je takoj nato odpeljal proti

Zagreb.

Med potjo so na vseh postajah pri-

čakovale vlak velike ljudske množice.

V Zagreb je prispel vlak po 23. uri. Na kolodvoru so bili zbrani zastopniki raznih društev in korporacij. Mrtvaško krsto so položili v dvorno čakalnico, ki so jo odprli za občinstvo. Do 12. ure opoldne je šlo skozi čakalnico, mimo katafalka okoli 50.000 ljudi.

Okoli 1. ure popoldne je vlak odpeljal proti

Beogradu.

Med potjo se je vlak ustavljal v vseh večjih postajah, tako da je došel v Beograd šele okoli 3. ure zjutraj.

Podrobnosti o umoru

Ugotovitev morilca?

K umoru kralja

Atentatorjevo ime Kelemen ni pravo. To je bilo takoj ugotovljeno. Kakor pa sedaj poročajo, je bil morilec član revolucionarne organizacije VMRO. Ime mu je Lada Georgijev-Knozemski. Spoznali so ga po objavljeni sliki. Georgijev je znan nasilnež revolucionarnih macedoncev, ki je izvršil že več umorov. Rojen je bil v južni Bolgariji. Sedaj je bival na Ogrskem kot emigrant ter je vežbal jugoslovanske člane teroristične organizacije v orožju. Osebnost je bil član Perčec-Paveličeve organizacije.

O podrobnostih stvari se vrše še poizvedovanja.

Atentat je bil po načinu in brutalnosti podoben atentatom navedene organizacije.

Kaj so povedali aretiranci

Po 36 urnem zaslišanju v Annemassej. — Potni listi izdani na Ogrskem.

Glavno priznanje udeleženca petorice (?) Rajića je v tem, da so tero-

risti iz taborišča Janka Pusta na Ogrskem. Rajić je povedal, da je bil sprejet v Paveličevo tajno organizacijo 23. septembra 1932. Tam je bilo 20 do 30 oseb, ki so jih vzgajali in vadili v orožju ogrski častniki. Perčec je bil komandant taborišča. Taborišče torej ni bilo opuščeno, čeprav je to zagotavljal ogrski delegat pred Društvom narodov. Član te organizacije je moral priseči na absolutno pokorščino. Voditelj, ki je akcijo prevzel pri atentatu je bil iz Italije. Voditelj iz Italije je pripeljal s seboj tudi mlado ženo. On se je vpisal z imenom Egon Kramer, ona pa Ina Vudrač, rojena v Trstu 15. aprila 1910. Oba sta izginila brez sledu.

Kdo je vodil atentatorje?

Atentatorje je organiziral in vodil »Kramer« (najbrže dr. Pavelić). Prenočeval je v Aixu en Provence s »Kelemenom«.

Približevic izgnan

Iz Francije sta izgnana Svetozar Pribičević ter Vladko Radić.

Impozantna žalna manifestacija v Moskvi

Litvinov o pokojnem kralju Aleksandru

V nedeljo, dne 14. t. m. se je vršila v komunističnem domu v Moskvi žalna manifestacija za pokojnim kraljem Aleksandrom, katere so se udeležili vsi člani sovjetske vlade, diplomatski zbor, funkcionarji komunistični stranke, generali rdeče armade itd.

Ob tej priliki je imel Litvinov nagovor, v katerem je orisal delovanje pokojnega jugoslovanskega kralja kot velikega pobornika miru, voditelja naroda in velikega državnika,

ki je pripeljal svoj narod na pot blagostanja in lepše bodočnosti. Zločinski atentator ga je ustrelil baš v času, ko je bil na delu, da doseže nove uspehe na polju mednarodnega sodelovanja za svetovni mir. Litvinov je zaključil svoj govor in dejal, da je bil kralj Aleksander res narodni vladar, ki naj bi bil vzor vsem, ki jim je svetovni mir pri srcu.

Sovjetsko vlado bo na pogrebu pokojnega kralja zastopal posebni delegat Zemбек.

Po tragediji v Marseillu

Nedeljsko »Pravo Lidu«, soc. dem. organ v Pragi z dne 14. t. m. piše:

»Od svetovne vojne še ni bilo dogodka, ki bi svet tako razburkal kot marseillska tragedija. Prvi vtisi groze in žalosti se sedaj umikajo razmišljanjem o tem, kaj pomeni atentat v Marseillu za mir v Evropi, za daljši razvoj prilik in za našo republiko.

Tragični dogodek pomeni gotovo veliko rano za razveseljiv razvoj mednarodnih odnošajev v zadnjem času. Odšla sta dva, ki sta se — vsak na svoj način — temeljito trudila za

ustvarjanje atmosfere miru v svetu in za položitev novih, trdnjših temeljev bodočemu dobremu razvoju položaja.

Prijatelji miru in demokracije so lahko bili letos zadovoljni z razvojem prilik itd.»

Dunajski bivši občinski svetnik Sever, čigar žena je padla v dunajskih bojih meseca februarja, je izpuščen iz ječe. Ker je bolan, odide v zdravilišče. Torej, zakaj je bil s Sever v zaporu sedem mesecev?

Po zavratnem umoru kralja Aleksandra

V dveh smereh je delovanje pokojnega kralja Aleksandra z držav-nopolitičnega vidika važno. Notranjepolitično z ozirom na ureditev države po enotni zakonodaji in organizaciji samouprave, da bi se zenačile gospodarske, kulturne in historijske razlike ter strnile organizem današnje države v gospodarsko in politično duhovno celoto. V zunanji politiki pa istotako stremenje po miru, to je po sporazumu s sosednjimi državami in odpravi vsakršne iredente, doma in v tujini, ker goji ta sovraštvo med narodi in državami ter ustvarja s svojimi anarhističnimi metodami spore med narodi in državami.

Po vojni se je, žal, metoda anarhističnih pobojev skoraj normalizirala. Ubili so v Nemčiji Rathenaua, v Italiji Matteottija, v Parizu že prej Jauresa, v Zagrebu časnika Schlegla. Vsi ti umori in drugi v Nemčiji, Avstriji in drugod so bili naperjeni proti miru in redu, proti delavcem za normalizacijo razvoja današnjih političnih enot. Višjih, plemenitejših problemov za temi umori ni bilo. Zločini so bili s prav majhno razliko v političnem koloritu.

Dognano je danes že tudi, da so morilci kralja Aleksandra člani teroristične organizacije, od katerih sta bila vsaj dva že udeležena pri umoru novinarja Schlegla v Zagrebu, pa sta pobegnili v inozemstvo. Zato ni več dvoma, da morilec kralja pripada skupini Perčeca in Pavelića.

Atentatorji so šli preko Švice v Francijo s ponarejenimi potnimi listi in pod tujimi imeni. Tako se je imenoval morilec Lada Georgijev-Kelemen. In še do danes ni povsem ugotovljeno, če so vsi zarotniki že navedli prava imena ali ne. V Franciji so se zarotniki razdelili ter pričakovali navodil. Dva zarotnika sta odpotovala iz Pariza v Marseille, dva sta ostala v Parizu, ki pa nista dobila nadaljnjih navodil, ker je bil zločin že izvršen v Marseillu.

Iz teh kratkih podatkov je razvidno, odkod izvira dobro organizirani zločin in iz kakšnih motivov so ga zločinci izvršili.

Umor je posledica zločinske povojne psihoze, ki jo izvaja v tem primeru skupina emigrantov, ki nima nobenega višjega problema, nego ovirati započeto konsolidacijo države in netiti najhujše narodno zlo — šovinistično iredento, ki je že tolikokrat povzročila razne zločine in največje zlo — vojno.

Današnja človeška družba ni več svet samostojnih despotov, samostojnih gospodarskih ali neodvisnih političnih koeficientov, ki ne bi bili vezani drug na drugega.

Kultura in zlasti gospodarstvo sta danes ena sama celota, ki se med seboj izpopolnjuje in more vršiti svojo nalogo samo v svetovnem demokratičnem sporazumu med seboj.

Čeprav imamo politične meje, čeprav imamo različne narode in kulture, je vendar nujno, da narodi in kulture grade bodočnost človeštva na temelju demokratičnega sporazumevanja in sodelovanja.

Zavratni umor kralja Aleksandra ni imel problematičnega pomena, ampak je povsem zločinski, plod nacionalističnih elementov, iluzije pe-

ščice ljudi, ki morda meni, da z ustvarjanjem nesoglasja med narodi in državami koristijo nekim neznanim problemom.

Jako vrejetno je tudi, kakor pravi ruska poročila, da je grdi atentat delo mednarodne vojne industrije. Znana nam je še zgodba vojne agenta Zacharova, v kateri so vojni liferanti na debelo podkupovali vplivne ljudi in klike, da so pripravljali razpoloženje za vojne. Odkod naj dobivajo taki emigrantski teroristi denar, če ne iz fondov, ki služijo vojni propagandi? Danes nobena država ne more žrtvovati denarja v take namene.

Delavstvo odklanja umore, tembolj obsoja umore, ki človeštvo oddaljujejo od civilizacije in demokratičnega sodelovanja.

Atentat je bil absolutno naperjen le proti sporazumevanju doma in med narodi, torej proti miru. Zato umor ni samo zločin nad osebo kralja nego tudi nad človeštvom in njegovo civilizacijo.

Nenadni zavrtni umor je opomin vsemu svetu.

Nazaj k civilizaciji, nazaj k k demokraciji!

Vsako mora namreč opaziti, da je največja nesreča današnje dobe posurovljenje človeštva potom fašističnega šovinističnega hujkanja. V tem tiči surovost, bestijalnost. Proč od te »kulture«! Vrnimo se k mednarodni toleranci in sporazumu, da ne posurove cele generacije in uničijo s svojo nekulturo našo civilizacijo.

Rešite vprašanje izseljencev!

Naši rudarji iz Francije se vračajo

Že dalje časa se je govorilo, da se namerava v Franciji vse inozemske rudarje odpustiti. Kot vzrok se navaja kriza v premogovni industriji. Če vzamemo, da je v Franciji naših izseljencev-rudarjev okrog 9000, po večini družinskih očetov, potem si lahko predstavljamo veliko nesrečo, ki bo te številne družine zadela. Ako bi Francija vrnila vse te ljudi, se jih prvič ne bo dalo nikjer zaposliti in drugič bodo ti rudarji, ki so se skozi celo svoje življenje mučili po raznih rudnikih, izgubili vse svoje pravice v pogledu starostnega zavarovanja, čeprav so morali za to zavarovanje prispevati visoke prispevke.

Zato je nujno potrebno, preden bodo te žrtve dela poslani izmozgane in brezpravne nazaj v Jugoslavijo, ukreniti vse potrebno, da se vsaj po možnosti reši njihovo eksistenčno vprašanje. Tozadevno je Zveza rudarjev Jugoslavije naslovila na Delavsko zbornico vlogo, v kateri jo naproša, da nemudoma posreduje na pristojnih mestih, če je mogoče, da se ti odpusti za naše rudarje v Franciji prekličejo in drugič pa, da se takoj pristopi k izvedbi recipročne pogodbe med našo državo in Francijo v pogledu prenosa pravic socialnega zavarovanja.

Češki socialni demokrati o umoru v Marseillu

Praško »Pravo Lidu« piše: Atentat je bil izvršen v trenutku, ko se je z naporom vseh sil ustvarjala skupina držav, ki so hotele osigurati in zaščititi evropski mir pred državami, ki bi rade Evropo in ves ostali svet zopet pogreznile v katastrofo vojno. Pot jugoslovanskega kralja v Francijo je imela namen ta prizadevanja za mir utrditi. Njemu se je v zadnjem času posrečilo ono, česar si je že več balkanskih državnikov zaman prizadevalo doseči, namreč sporazum z Bolgarijo, sprava med jugoslovanskim in bolgarskim narodom, postavitev temeljev za mirno sožitje balkanskih narodov. Ta izrazita mirovna politika na Balkanu je bila kajpak trn v peti tistim državam, ki jim je sprava in ujedinjenje balkanskih narodov križala temne politične račune. Atentat je posledica njihove razdvajalne politike. Upajmo, da se bo posrečilo ugotoviti, komu je atentator služil kot orožje. Marseillski zločin je velik. Ne samo s človeškega stališča, temveč tudi zato, ker je današnji težak položaj v Evropi še poostiril.

»Sozialdemokrat«, glasilo nemških socialdemokratov v Čehoslovaški, pa piše: Jugoslavija je izmed vseh po vojni novonastalih držav morala premagovati največje težkoče. Kralj Aleksander se je vedno trudil, da te težkoče po svoji najboljši moči obvlada.

Raym. Poincaré umrl

V Parizu je dne 15. t. m. ob 3.30 uri umrl francoski državnik Raymond Poincaré. Rojen je bil 1860. Posvetil se je odvetništvu. Za poslanca je bil prvič izvoljen 1887. V raznih vladah je bil prosvetni, finančni, zunanji minister. Dne 17. januarja 1913 je postal predsednik republike. Kot predsednik je bil do 1920 in je v svetovni vojni organiziral veliko antanto. Leta 1923 in 1924 je bil predsednik vlade. Svojo četrto vlado je sestavil še 23. julija 1926 in je 6. novembra 1928 podal ostavko, toda že dne 9. tistega meseca je sestavil novo — desničarsko vlado. Odstopil je zopet in zadnjič 28. julija 1929. ker je opešal in obolel.

Filip Uratnik:

Stare metode in novi povodi

(Povodom diskusije o zakonu o minimalnih mezdah)

(Konec.)

Kako sem si tak zakon zamislil?

Pri proučevanju problema sem imel pred seboj poleg mednarodne zakonodaje važen kazipot v priporočilu Mednarodnega urada dela v pogledu zakonskega določanja minimalnih mezd.

To priporočilo je moglo biti sprejeto le s sodelovanjem delavskih zastopnikov v tem uradu.

Priporočilo pravi, naj se urejujejo minimalne mezde elastično, tako, da se minimalne mezde ne vnašajo v zakon. Zakon naj vpostavlja v glavnem le instance, ki naj minimalne mezde določajo. Te instance naj bodo: Zastopnik delodajalca, delojemalca, vlade. Predvidel sem take instance za teritorij vseh delavskih zbornic, enotno apelacijsko instanco s kompetenco brez dolžne moči pa za celo državo.

Da pa bi se ustvarila v tem morju raznolikosti ena enotna judikatura, sem v pravilniku vendarle navedel smernice, po katerih naj bi te instance postopale, ako ne morejo navesti jakih razlogov za odstopanje od teh smernic. Take smernice je zelo težko izdelati, ker je zelo težko najti kratko in enostavno pravilo, ki naj regulira stotoče raznolikih primerov. Hvaležen bi bil za opozorilo, da vodi moje normiranje v tem ali onem primeru do slabih rezultatov, zlasti pa za predloge, kako bi se dale najti boljše smernice. A vsega tega dosedanja kritika ne načenja.

Ta pravilnik se napada zato, ker v zakon o minimalnih mezdah nisem sprejel tudi onega dela delavskih zahtev, za katerega se mora delavstvo šele boriti.

Ker iz zakona o minimalnih mezdah nisem napravil zakona o maksimalnih in zaželenih mezdah.

Če bi bil to storil, bi postal moj osnutek zakona o minimalnih mezdah neresen. Sledeča tabela pojasnjuje, kakšen je odnos med sedanjimi dejanskimi mezdami in smernicami minimalnih mezd, kakor sem jih predložil:

Mezdana razdelitev v Sloveniji 30. junija 1933:

Mesečno je zaslužilo povprečno	moških	žensk
1) 150—290 Din	9083	9093
2) 290—500 Din	10788	13150
3) 600—720 Din	13855	5943
4) nad 850 Din	16832	2778

V skupini 1) so po večini delavci in delavke pod 18. leti.

V skupini 2) so v glavnem delavci in delavke med 18. in 22. letom.

V zadnji dve skupini prihajajo starejši delavci. Tu je razlika med moškimi in ženskimi mezdami posebno občutna. Vpoštevanje je pa treba, da gre pri tem do 80% za rodbinske doklade, katerih naš mezdni sistem ne pozna.

Jaz sem predvidel v svojem pravilniku te-le smernice za

minimalne mezde nekvalificiranih nesezonskih delavcev:

Starost	Moški	Ženske
14—17	230—345	230—345
18—20	345—575	345—506
20—24	575—779	506—575
24—30	779—880	575—594

Nekvalificirani sezonski delavci naj bi zaslužili 150% tega zneska.

Priučeni in izučeni

(to je večina tovarniških delavcev pa 175% te vsote. Plače slednjih bi torej bile:

Starost	Moški	Ženske
14—17	402—603	402—603
18—20	603—1006	603—885
20—24	1006—1363	885—1006
24—30	1363—1540	1006—1039

ko. Poskušali so potem najdaljše deske, ki bi segla od novega oporišča do škarpe ob zadnji steni, da bi tako zajezili zasip, ki je še vedno padal iz globoko izdolbenega stropa, ki se mu ni videlo do vrha. Večina desk in drogrov je bila prekratka. Tekli so iskati novih, drugi so pa skušali prekratke z zbijanjem podaljšati.

Več rok se je vrglo na odkopavanje, ki pa ni imelo nobenega uspeha. Če so odgrebli za motiko gruščja, se ga je v izpraznjen prostor vsipalo od zgoraj dvakrat toliko.

Skušali so hrabriti zasute tovariše:

»Zdržite še nekaj časa, kmalu boš te rešeni! Halo! Ali slišite!«

Odgovarjalo je iz ozadja komaj slišno zamolklo ječanje.

Ceně in Žager sta bila do pazduh zasuta v tleči masi in vsi njuni napori, da bi se izvila iz strašnega obzema, so bili zaman. Prizadevala sta si še z rokama, da bi se kakorkoli izkopala, a njune roke niso našle trdne opore, kamor bi se mogle prijeti, da bi potegnili svoja telesa iz vroče gnote. Da sta se le zmežila, se je zlił proti njima nov val črne, vroče in kadeče se sipe. Nad glava-ma se je odpiral visok in grozeč pra-

V času, ko sem predlog sestavljal, so bile konkretne minimalne mezde še za kakih 10% višje. Med tem je višina avtomatično padla, ker je padla povprečna zavarovana mezda pri OUZD, ki je po predlogu merilna enota. Res je. Moji predlogi se krečejo v skromnih mejah tudi v sedanjih razmerah mogočega in izvedljivega. Vendar so me je najmanjše mezde višje, kakor so bile povprečne mezde ob času, ko sem predlog sestavljal. Merjene na onih težkih primerih, kjer naj bi prišel zakon na pomoč, pa pomenjajo veliko izboljšanje. Čemu torej razburjanje?

IV.

Sklepi:

Trdi se: Da je podala Delavska zbornica v važni stvari mišljenje brez dovoljnega konzultiranja delavske javnosti.

Res je: Da ga sploh še ni podala in da je pozvala delavske organizacije, da se k problemu izjavijo. Res je seveda tudi, da zahtevamo, da mora vsak, ki bo o tej stvari govoril, stvar tudi proučiti. Splošno govorjenje in demagogijo po shodih, ki se obrača z demagoškimi frazami na neorganizirane, smatramo za škodljivo.

Zahteva se: Naj odločajo o teh stvareh neorganizirani na obratih, ne organizacijski zastopniki.

Res pa je: Da so organizacije glava delavskega pokreta in da je vse, kar gre preko organizacij, brez glave.

Zamerja se: Da se v našem osnutku zakona nismo odločili za enotno mezdo, temveč za po starosti in spolu diferencirano. Da se nismo odločili za sistem rodbinskih doklad.

Res je: Da smo v smernicah moške in ženske kolikor mogoče izjednačili in uvedli le razlikovanje v nadomestilo rodbinskih doklad.

Da smo mnenja, da se preko starostne diferenciacije (razlike) ne da iti in gre le za to, do kake mere naj pri tem gremo. Da smo mnenja, da bi potisnila enotna minimalna mezda njeno sicer dosegljivo višino silno nizdol.

Trdi se: Da onemogoča osnutek zakona izboljšanje mezd in akcijo svobodnih strokovnih organizacij.

Res je: Da je to zlobno in neresnično podtikanje.

Doma in po svetu

Strokovna komisija za Slovenijo kot Pokrajinski odbor URSSJ vsem priključenim organizacijam:

Radi tragičnih dogodkov v Marseillu, katerih žrtev je postal kralj Jugoslavije Aleksander I. Zedinitelj, odreja Strokovna komisija za Slovenijo kot Pokrajinski odbor URSSJ, da se ves čas narodnega žalovanja za pokojnim kraljem opuste vse javne prireditve po podružnicah, kakor tudi po zvezah.

V Ljubljani, dne 12. okt. 1934.

Strokovna komisija za Slovenijo.

Vsem podružnicam »Svobode«!

Centrala »Svobode« naroča vsem svojim podružnicam in priključenim društvom, da radi tragičnih dogodkov v Marseillu, katerih žrtev je postal jugoslovanski kralj Aleksander I, v času narodnega žalovanja opuste vse javne prireditve.

V Ljubljani, dne 13. oktobra 1934.

Centralni odbor »Svobode«.

Tone Maček:

109

Slučaj Kumberger

Miha je skočil k izhodu po močan drog.

»Tukajle postaviva! Mogoče se nama posreči privzdigniti prelomljeno prečko, da bi mogla vsaj Dremšaka potegniti izpod ruševin.«

Sunila sta drog globoko pod zasip, pod nalomljeno stropno ogrodje, ki je kakor v kleščah držalo Dremšaka, da je jedva še dihal. Privzdigovala sta, a brez posebnega uspeha. Pri vsakem sunku se je vsipalo od zgoraj še več gruščja.

»Tako ne bo šlo! Za drog si morava napraviti oporo.«

Prevrnila sta gare in naslonila drog nanje. Na prosti konec sta se oba z vso težo obesila. Pod zasipom se je vidno zmežilo. Zaklicala sta Dremšaku:

»Je kaj popustilo? Poskušaj izlesti!«

Tedaj pa se je drog nenadoma prelomil nad garami, padla sta po tleh in privzdignjen zasip se je spet zrušil, pri tem pa so se vsule izpod stropa še večje mase gruščja, ki so

nesrečnega Dremšaka popolnoma pokopale pod seboj.

Pritekel je Petrinov s štirimi tovariši iz sosesčine. V svoji razburjenosti so bili drug drugemu napoti, vsak je skušal prekričati tovariša, vsak je vedel za najboljši nasvet, ki pa je bil izpodbijan z drugim, še bolj-šim. Končno si je Čeprlinov Miha priboril avtoriteto, da so ga poslušali:

»S prerekanjem ne bomo pomagali zasutim tovarišem. Tu je vsak trenutek dragocen! Zapovedujem kot načelnik te tovarišije! Treba je hitro odkopavati, obenem pa zapreti strop, da se ne bo dalje rušilo.«

Zapovedal je enemu izmed novodošlih:

»Pojdi hitro k sosedom in povej, kaj se je zgodilo! Vsi naj pridejo! Naj prinesejo s seboj vse orodje, kar ga imajo! Privlečejo naj podpornikov in lesa, kar ga je v bližini. Enega pa pošlji, naj poišče paznika in naj teče pod glavni šaht, da alarmira upravo!«

Ostali so se s samozatajevanjem vrgli na delo. Privlekli so desk in krajcev, kolikor so jih mogli zbrati po bližnjih rovih. Na nezasutem delu izkopa so postavili vrsto podpornikov. Nanje so položili močno preč-

zen prostor, ki je skrival v sebi tisoč smrti. Nahajala sta se v popolni temi. Kje so jima ostale svetilke, ni sta vedela in ju tudi ni več zanimalo. Vse njuno bistvo je bilo prevzeto strašnega občutka, da se pečeta pri živih telesih. Hlače so jima že povsem stlele, za golenice se jima je vsipal živ ogenj. Izgubljala sta že zavest.

Mladi Demšar je medtem v svoji strašni pasti delal obračun z življenjem. Dokler je med steno in zlomljenim brunom, ki ga je stiskalo in mu ni dalo ganiti se, bilo še košček odprtine, skozi katero je dobival še vsaj malo zraka in je mogel še razločno slišati razgovor svojih tovarišev in je tu in tam mogel še celo videti motni odblesek kake svetilke, je še vedno trdno upal, da je vse to le epizoda, kakršnih je polno rudarjevo življenje in iz katere se bo mogel brez večjih posledic izmotati. Saj enkrat ga je že bilo zasulo: prejšnje leto doli na drugem horizontu, ko so razstreljevali. Mina je samo gluho eksplodirala, a ni prav nič vrgla, zato so hoteli poleg prejšnje zavrtati drugo. Tedaj pa se je odkrula cela stena, ki jo je bila prva mina vsekakor zrahljala in je zgrmela v prostor. (Dalje prihodnjič.)

Štrajk v rudniku Stanovsko pri Poljčanah. O tem rudniku smo morali že večkrat poročati o nezdravih razmerah, v katerih delajo tamonjski rudarji. Rudnik je v eksploataciji nekakega podjetnika Steinera iz Zagreba, ki delavstvo tako neredno plačuje, da je mezda po več mesecev v zaoznanju. Tudi pri nas so že torej zavladale razmere, o katerih smo dosedaj slišali le iz južnih krajev. Ker vse intervencije za izplačilo dolžne mezde niso zalegle, je delavstvo zapustilo rudnik in stopilo v štrajk. Nadzorne oblasti bi morale takšnim podjetnikom malo bolj gledati na prste, da ne bodo zlorabljali našega delavstva.

Češki socialistični listi za nas. Ob priliki zločinskega atentata v Marševu prinašajo češkoslovaški socialdemokračni listi dan za dnem obširne članke odličnih socialističnih politikov, ki so vsi pisani v prijateljskem smislu za Jugoslavijo. Pozornost vzbujajo zlasti uvodni članki centralnega organa socialdemokratske stranke Češkoslovaške »Pravo Lidu« in »Nove Dobe« v Plznu.

Češkoslovaški minister na pogreb v Beograd. V delegaciji vlade Češkoslovaške republike za pogreb kralja Aleksandra se je pripeljal tudi minister pravosodstva, sodrug dr. Ivan Derer, ki je Slovak in vodi slovaški del socialne demokracije.

Na dan pogreba pokojnega kralja, t. j. v četrtek, dne 18. t. m. bo počivalo delo v vseh obratih in trgovinah.

Četrtnska voznina v Beograd. Prometno ministrstvo je izdalo dovoljenje za četrtnsko voznino na železnici k pogrebnim svečanostim kralja Aleksandra. Pogreb se bo vršil v četrtek, dne 18. t. m. in velja četrtnska voznina do vključno sobote, dne 20. t. m. Vsak udeleženec naj si preskrbi pri občinskih uradih potrebno legitimacijo.

Popravek. V nekaterih listih se je povdarjalo, da je Marseille v socialističnih rokah in da je mesto polno pokvarjenih elementov. Marseilleski župan je te vesti popravil, češ, da je vso varnostno službo imela državna oblast in ni reflektirala na sodelovanje občine. V kolikor so službo vršili Marseillesčani, so bile to prostovoljne korporacije. To je treba popraviti resnici na ljubo. Nedvomo je gotovo, da bi demokratičnim Francozom kak atentat niti na misel ne bil prišel.

Maribor

Velika žalna povorka, v kateri je korakalo več tisoč udeležencev, se je razvila v soboto zvečer ob 19. uri s Trga Kralja Petra preko mosta in po mariborskih ulicah v unionsko dvorano, kjer so se po kratkem žalnem zborovanju množice mirno razšle. — V nedeljo dopoldne se je pa vršila v dvorani Narodnega doma komemoracija mariborskega Sokolstva, katere se je udeležilo veliko število Sokolstva in zastopnikov civilnih ter vojaških oblasti.

Končno ureditev Aleksandrove ceste je mariborski mestni svet na svoji zadnji seji odobril. Kredit za ta dela je odobren v višini 180.000 dinarjev. Kostanje med Trgom Svobode in Prešernovo ulico že podirajo. Tu bo narejen nov 10 metrov širok pločnik s kandelabri. Preostala širina do cestišča pa bo zasajena z nizkim drevjem in cvetličnimi gredami, ob robniku cestišča pa bo dva metra široka, s peskom posuta pot. Dovozne k hišnim vratom med asfaltiranim pločnikom pa tlakujejo z drobnim granitnim mozaikom.

Zopet so izplačali 15% razlike. V Mariboru je železniška uprava zadnje dneve zopet izplačala 15% na račun železničarskih razlik iz leta 1923-24, tako da je sedaj izplačala skupno že 60%. Prizadeti železničarji imajo torej prejeti še 40% razlike in pa 5% zamudne obresti od cele razlike za tri leta nazaj. Ni znano, če namerava direkcija izplačati tudi aktivnim železničarjem prostovoljno zamudne obresti od dolgovane razlike. Vsekakor imajo tudi aktivni železničarji do teh 5% zamudnih obresti po zakonu polno pravico, tembolj, ko razlika ni bila na dolgu samo tri leta, ampak celo 11 let.

Nova tovarna tvrdke »Thomas«. Tovarna slika tvrdke Thomas je imela doslej svoje delavnice in tovarno v Mlinški in Cvetlični ulici. Ker pa je to v središču stanovanjskih hiš, je občina obratovanje barvar-

Kongres sovjetov

Razvoj od diktature k proletarski demokraciji

V Rusiji pripravljajo sedmi kongres sovjetov. Kongres se bo vršil z zamudo. Zaradi tega vidi v tej zamudi reakcija kritičen položaj v ruskem režimu. Politika sovjetov se je v zadnjem času na zunaj izpremenila. Rusija je sklenila več paktov z različnimi državami. Najpomembnejše pa je,

da je vstopila v Društvo narodov.

Ta ruska politika ima nedvomno nekaj sovražnikov v Rusiji. Vendar je Rusija morala pričeti politiko mednarodnega sodelovanja, ker bi se sicer nje gospodarstvo ne moglo povoljno razvijati. Neprijetno je tudi vsaki državi imeti same sovražnike okoli sebe (Japonska, Poljska, Nemčija.) Iz vseh teh razlogov je mednarodno sodelovanje v današnjem razvoju človeške družbe nujnost.

Ruski politični voditelji pa pravijo, da bo manifestiral

zmago kolektivizma.

Franc Pliberšek:

Rudarjem je mogoče pomagati

Od česa zavisi rešitev nezaposlenosti in zaposlenosti rudarjev

Časopisje piše o problemih zaposlenosti, nezaposlenosti in prehrane rudarjev v splošnem šele tedaj, kadar plusne nezadovoljnost in ogorčenje rudarjev čez meje, ki so postavljene vsakemu obupu, bedi in pomanjkanju. Potem ostane navadno vse pri starem in naša javnost je zopet pozabila na rudarje.

Izkušnje zadnjih časov so nas pa privedle do spoznanja, da je vprašanje zaposlenosti in nezaposlenosti prej ko slej problem, ki se ne da rešiti ne z akcijskimi odbori za stradalce rudarje, ne z dobrodelnimi tombolami in z nogometnimi tekmami, ne s kozurno ali drugo moko.

Sploh se ta problem ne more rešiti s podporami.

Tudi se ni dal rešiti z izseljevanjem in naseljevanjem v drugih delih naše države. To so bile le ideje, ki pa niso imele praktičnega pomena.

Tekoča javna dela, ki se izvršujejo iz sredstev tudi od delavcev vplačanega Bednostnega fonda, ne morejo nuditi stalne eksistence večjim rudarskim družinam.

Tudi sedaj na novo ustanovljena borza dela ne bo rešila tega važnega problema. Tega ni mogoče rešiti s Borzami dela, ker te registrirajo samo ponudnike delovne sile, ne pa onih, ki bi to delovno silo kupili, lepše povedano, potrebovali.

Ni se rešil rudarski problem z demagoško gonjo proti delavskim zaupnikom in tudi ne z gladovnimi stavkami.

Najmanj so se mogle rešiti vse obetajoče obljube rodoljubarjev in tudi ne hejbojcev.

Rešil se tudi ni z anketami in pravilniki Bratovske skladnice in s sličnimi ukrepi, ki so imeli več ali manj pomen, vendar je vse delo le na pol opravljeno.

Vse dosedanje akcije so odpovedale

in se snujejo slične še samo zato, da javnost lahko čita, da je ta ali oni gospod tako »pametne« predloge stavil.

Ves nacionalni in hej-bojevniški rumel po revirjih je imel samo za posledico,

da se je vprašanje življenjskih interesov rudarjev spravilo na stranpota,

ki navadno sploh ne vodijo nazaj k pravemu nepristranskemu delu za končno rešitev, ali vsaj k znosnejši ureditvi vprašanja rudarjev.

Tudi gonja proti delavskim zaupnikom, ki so jo razni elementi započeli, ni koristila stvari pač pa položaj samo poslabšuje.

Resnica je, da rešiti rudarskega problema ni mogoče v revirjih, absolutno ne na shodih, tem manj še v metodah huijskaskih elementov napram socialistično in marksistično usmerjenim delavskim zaupnikom in delavcem.

Trdi se tudi lahko, da rešitev zaposlenosti in nezaposlenosti rudarjev v rudarskih

to je kolektivnega gospodarstva. — Kongres bo pokazal, da se je sestav ruskega podeželja bistveno izpremenil ter da so tudi bivši samostojni kmetje drugačnega naziranja. Ta prepoved kmetiškega prebivalstva pomeni zmago proletarske diktature in od te prehod k proletarski demokraciji. V proletarski demokraciji ne bo razredne družbe.

V kratkem se bodo vršile v Rusiji tudi nove volitve sovjetov. Kandidate bodo postavljali na zborovanjih in jih smejo predlagati kolektivne gospodarske organizacije ali tudi posamezniki. Volilno pravico imajo vsi 18 let stari, ki se preživljajo z delom, ne glede na spol, vero, plemo, narodnost itd. Izvzeti so samo oni, ki žive od prejemkov iz imetja, od izkoriščanja dela drugih, uradniki in častniki bivše carske vojske ter uradniki raznih verskih organizacij. Volitev je javna. Izvoljeni so kandidati, ki dobe največ glasov.

revirjih TPD, za katere se tukaj največ gre, ni absolutno v rokah TPD, kakor to nekateri mislijo. Če hoče te besede kdo demagoško izrabljati v zvezi temu, da so resnične, se seveda lahko tudi povdarja, da se TPD nikakor ne odreka kapitalističnemu dobičku na račun izkoriščanja pri njej zaposlenega delavstva, kakor to pač delajo vsa rudarska podjetja, pa naj bodo katerekoli nacionalizirane ali pripadnosti.

TPD bi se rada znebila velikega števila delno izčrpanega delavstva, kakor je to z napovedanimi redukcijami razglasila. Ti delavci, ki imajo do trideset let in še več članstva pri bratovski skladnici bi bili s tem izročeni poginu.

Rešitev vprašanja delno zaposlenih in brezposelnega rudarskega naraščaja je samo v tem,

če bi se našla zadostna sredstva za subvencijo Bratovske skladnice

in to bi se dalo dobiti le iz proračunskih postavk državnega proračuna in proračuna banske uprave v Ljubljani.

Priznati moramo, da bi se veliko rudarjev, ki so že jako izčrpani in že sami želijo iti v pokoj, lahko upokojilo, ako bi pravilnik Bratovske skladnice temu ne nasprotoval, in bi bila sredstva na razpolago.

Finančna podpora (v zadostnem iznosu) iz Beograda in s strani banske uprave v Ljubljani, bi naj omogočila starejšim rudarjem, ki imajo že okrog trideset let članske dobe, da zapuste delovna mesta svojim sinovom. Za to bi se približno rabilo

štiri in pol milijona dinarjev letno.

Tudi Bednostni fond bi pri tem lahko igral delno vlogo. Podjetjem iz sosednjih banovin, ki konkurirajo s ceninami delovnimi silami našemu premogovnemu trgu, bi se moralo za vzdrževanje naših upokojevcov naložiti primerno breme. Vsem tistim rudarskim podjetnikom, ki ne izvršujejo svoje dolžnosti, oziroma predpisane obveznosti napram bratovskim skladnicam in ne plačujejo niti tistih prispevkov, ki jih odtegnejo od delavskih plač, bi se moralo prepovedati vsako nadaljnje obratovanje.

Kdo naj o teh stvarih merodajne činitele informira in kakšne postavke v proračunih za saniranje Bratovske skladnice predlaga, je brezdvomno izven diskusije. V prvi vrsti so to narodni poslanci, ki jih imajo rudarji kar pet in sicer v vseh večjih rudarskih revirjih v Dravski banovini, kakor v Zagorju, Trbovljah, Hrastniku, Hudi jami, Libojah, Zabukovci, Velenju in Mežici.

Pri proračunski debati v finančnem odboru parlamenta naj bi gospodje poslanci z vso vehemenco zahtevali za rešitev rudarskega vprašanja potrebnih kreditov. To so tudi dolžni storiti, ker so z izvolitvijo prevzeli obvezo, skrbeti za potrebe prebivalstva tudi svojih volilnih okrajev in je tudi v njihovo korist, ako se bodo za to brigali, zlasti, ako računajo s tem, da bodo pri prihodnjih volitvah zopet hoteli kandidirati.

Petrina. Razprava je trajala od 8. do pol 14. ure. Lakner in Pančur sta bila obsojena na smrt na vešalih, Lombarju pa se odtegnelo vsi priboljški, ker je bil že poprej obsojen na dosmrtno ječo. Pančur se bo pritožil, Lakner in Lombar pa sta kazni sprejela.

Mestno poglavarstvo opozarja osebe, ki nameravajo prodajati za praznik Vseh svetnikov na trgu vence in umetne cvetlice, na določbo § 23 obrtnega zakona, glasom katerega smejo prodajati umetne cvetlice in vence iz naravnih cvetlic samo oni, ki imajo za to rokodelsko obrt potrebno obrtno pooblastilo.

Živilskega trga v četrtek, dne 18. t. m. ne bo. Prebivalstvo se opozarja, da se naj preskrbi z vsem potrebnim že v sredo, dne 17. t. m.

Ptuj

Zopet napad na delavske mezde v »Petoviji«.

Znano nam je že dalje časa, da se podjetje pogaja s konzumnimi zadrugami za naročilo 20.000 parov čevljev. Ker pa morajo biti ti čevlji izredno poceni, podjetje ni vedelo, kje naj zopet odšči. V petek, dne 12. oktobra jutraj so naenkrat sporočili, da so pač primorani reducirati delavstvu 20 odstotkov plače. Samo delavstvu, generalnemu štabu pa plače ostanejo, ker posamezniki itak ne zaslužijo več kot okrog Din 10.000 na mesec. Podjetje je zahtevalo definitivni odgovor od delavcev v dveh urah, češ, da se zastopnik podjetja odpelje popoldne v Beograd v svrhu naročila. Tako so postavili delavstvo pred alternativo in pravijo, če delavstvo odkloni redukcijo, da bo podjetje v nevarnosti in bodo morali tovarno zapreti. Uboga »Petovija« kolikokrat se je že nahajala v teh »smrtnih krčih«. Mislimo, da si malokatera tovarna v sedanjih časih lahko privoščiti tako obširen in drag upravni aparat strokovnjakov kot ga ima »Petovija«. Vzlic žrtvam, ki jih je delavstvo že doprineslo tekom zadnjega časa, je bilo pripravljeno za izvedbo tega naročila popustiti 10% in sicer samo za dobo 3 mesecev; s tem se pa podjetje ni zadovoljilo, češ, da mu to ne zadošča ter zahteva kategorično 20% redukcijo. Ker obratni zaupniki niso imeli pooblastila od delavstva za tako visoko redukcijo, so sklicali delavstvo na dvorišče ter mu je starejšina obratnih zaupnikov še enkrat objasnili položaj, nakar je pozval delavstvo, da glasuje, kdo je za redukcijo in kdo ne in se je enodušno, razen 11 delavk izreklo: »Ne damo si reducirati!« (Vsega delavstva je 140.) Gospodje so nestrpnost čakali na rezultat glasovanja. Ko so zvedeli o izidu, so rekli, da sedaj ni več taka sila za potovanje zastopnika v Beograd in da se lahko počaka do ponedeljka. Naenkrat niso več vedeli, kdaj naj zastopnik pravzaprav sploh odpotuje. Nekateri rodoljubi so se celo izrazili: »Mi smo tako velikodušni, da se z vami sploh še pogajamo, drugi bi kratkotalo naredili »štiri« in reducirali mezde za 20% delavstvu, pa konec komedije. Kdor dela, naj dela, kdor pa noče, pa naj pusti. O, gospodje, saj vemo, kam to meri! Če bi mi hoteli navesti vse, kar se godi v naprednjaški »Petoviji«, bi nam prostor našega lista ne zadoščal.

Pozivamo delavstvo vse »Petovije«, ne glede na priprisanje, da ostane solidarno, trdno in naj stoji odločno na braniku za svoje človekanske pravice kot je to bilo sedaj in bo uspeh zagotovljen. Nad postopanjem podjetja se zgraža vsa ptujska javnost, ker je s porazom petovijskega delavstva prizadeta tudi eksistenca vseh trgovcev in obrtnikov v mestu. Ptuj je poln tuberkuloze, pa ni nič čudnega, saj so nekatere delavke dobile pri zadnjem plačilu po (reci in piši) 45 Din. Kakšno bo zdravstveno stanje v bližnji bodočnosti, si lahko vsak sam predstavlja. Za danes končamo, ampak nadaljevali bomo prihodnjič. — Eden izven tovarne.

Hrastnik

Zahvala. Vsem, ki so nam ob prebriski izgnili našega dobrega očeta A. Kaplja skušali lajšati našo neizmerno bol, izrekamo s tem našo najsrečnejšo zahvalo. — Posebno zahvalo smo dolžni »Delavskemu podpornemu društvu«, pevskega zboru »Svobode I«, vsem darovalcem prekrasnih vencev in šopkov in slednjič vsem, ki so sprejeli blagopokojnega v tako častnem številu vzlic slabemu vremenu na njegovi poslednji poti, nam preostali pa kakorkoli izrazili svoje žalovanje in sočustvovanje. — Najlepša hvala vsem in za vse! — Žalujejo ostali.

Novo mesto

Brezsrčno izkoriščanje čevlarskega delavstva.

Kako težak in trd je v današnjih razmerah kruh delavca ene ali druge stroke, ve vsakdo, ki posveča delavstvu kolikaj pažnje. Vsak socialno čuteč človek pa tudi ve, kako grdo in brezsrčno je pritrgovati delavcu njegov zaslužek in ga tako izkoriščati. Dan na dan čitamo o slučajih izkoriščanja delavstva v večjih mestih in menili smo, da se kaj takega more dogajati res le v velikih industrijskih krajih. Toda na žalost moramo konstatirati, da tudi nekateri manjši kraji ne zaostajajo za večjimi v tem oziru. In na žalost in sramoto moramo pribiti, da se tudi v našem lepem Novem mestu dogajajo enaki slučaji.

V Novem mestu se je po daljši proceduri ustanovila čevlarska delavnica, ki zaposluje od 15 do 20 pomočnikov, ali pa še več. To je zelo lepo in hvalevredno, saj je delavec potreben zaposlitev in seveda tudi zaslužka. Toda zaslužka v pravem pomenu besede! Pa oboje, namreč zaposlitev in zaslužek, bi bilo za delavca menda preveč. Saj je dovolj, da je zaposlen in da prejme ob tednu par fickov. Kako bo s tem živel, no, to je pač njegova stvar! — Tako nekako si menda misli delodajalec omenjene delavnice in zato plačuje svoje delavce, ki puščajo vse svoje moči v njegovi delavnici in takorekto vzdržujejo podjetje, tako malenkostno, tako sramotno nizko, da se moramo naravnost čuditi, da more storiti nekaj takega človek, ki velja v Novem mestu za pravičnega moža strogo krščanskega mišljenja, o katerem bi pač mislili, da bo kot tak malo bolj človekoljuben in čuteč, saj ni vendar mora biti znana postava, ki jo je del najvišji Učenik-Kristus: »Ljubi svojega bližnjega, kakor sam sebe!«

Razmere v tej delavnici so v meznem oziru naravnost neznosne. Pomočnik, ki cel teden trdo dela, dobi zato zelo malenkostno

Ali si že poravnal naročnino? Ako še ne, stori takoj svojo dolžnost!

plačo. Za en izgotovljen par navadnih moških čevljev dobi pomočnik v tej delavnici reči in piši Din 11.—! Plače za moško delo se vrte v višini od Din 11 do 15! Težki čevlji: gozjerne, škornji itd., pa so plačani od 25 do 35 Din. Ženski in otroški čevlji so plačani seveda veliko nižje. Zelo urea in zelo spreten pomočnik bo napravil tedensko 10 do 12 parov navadnih moških čevljev, pa bo v najboljšem slučaju zaslužil borih Din 180! Od te bagatelne vsote mora tedensko odšteti Din 70—80, pri delodajalcu omenjene delavnice celo Din 90 za hrano in stanovanje, ostalo vsoto pa mora porazdeliti na prispevek za bolniško zavarovanje, perilo, obutev, obleko, da drugih predvidenih in nepredvidenih stroškov ne šteje. Ako si pa hoče privoščiti kak priboljšek, bodisi v hrani ali čem drugim, mu seveda na drugem koncu manjka. Tak »luksus« pa si seveda more in sme privoščiti le uren in spreten delavec. Kaj pa naj rečemo sedaj o drugih, ki niso taki »raiserji«...? V imenovanem delavnici je zaposlenih veliko takih, ki izdelujejo žensko in otroško obutev, ki je manj plačana, a v nekaterih slučajih veliko bolj komplicirana in zamudna (izdelava usnjatih visokih pet) kakor moška. Največ pa je zaposlenih takih, ki izdelajo tedensko le po 6—8 parov navadnih čevljev. Kaj pa naj ti reveži počno? Kako naj tak pomočnik izhaja s 96 do 120 dinarji?

Vsak pameten in količkaj socialno čuteč človek bo uvidel, da je to absolutno nemogoče, le lastnik omenjene čevljarne delavnice tega ne vidi, oziroma noče uvideti. — Ali je to pravično in socialno, o tem naj sodi naša javnost sama!

Slovenski delavci in nameščenci v Sarajevu

Delo na kulturnem polju napreduje

Sarajevo, v prvi polovici oktobra.

Tudi tukaj živimo slovenski delavci in delavke naseljeni z edino željo, da s poštenim delom služimo naš vsakdanji kruh, katerega doma za marsikaterega ni več bilo. Kaj je bilo torej potrebnejše kakor to, da se kot neke vrste izseljenci združimo za zdaj vsaj v enem delavskem kulturnem društvu. Tudi tukaj posameznik nič ne pomeni, le kot organizirane skupine lahko kaj dosežemo. To smo tudi storili z ustanovitvijo delavskega kulturnega društva »Cankar« letos spomladi. Baš ko se je priroda začela dramiti, je nikla tudi naša misel na organizacijo. In naš trud ni ostal brez uspeha. Kljub gospodarski krizi in s tem v zvezi težkemu boju za obstanek se je zbralo že lepo število članov v »Cankarju«. Ustanovljen je pevski zbor, dramatični in godbeni odsek ter knjižnica in čitalnica, ki sta odprti vsak dan zvečer. Res, da je vse to delo še le začetek in da ima tudi dovolj težav, s katerimi se mora boriti. Kljub temu pa ima vendarle beležiti že nekaj uspehov. Priredili smo pa že dve predavanji, en družabni večer in v soboto, dne 6. oktobra tudi vinsko trgatev z dvema krajšima šalji vima »grama«, s katerima so nas presenetili naši agilni diletanti. Kdo bi si mislil, da delavci in delavske žene lahko v kratkem času poleg svojega težkega vsakdanjega dela, zamorejo doprinesiti še za skupnost toliko, kakor so to pokazali naši fantje in dekleta. S tem se ni rečeno, da ne bi bilo potrebno še kaj za izboljšati, ali to, kar so nam postavile na oder n. pr. naše požrtvovalne sodružice ob prvem nastopu pred široko javnostjo, je res bilo presenetljivo. Sodrugi v moških vlogah so podali same tipične pristne korenine, kakor nalašč naročene iz Štajerske, Kranjske, Gorenjske, Dolenjske, Notranjske.

Tako tudi treba, sodrugi in sodružice, če smo se združili, potem pokažimo tudi rezultate. Za diletanti so na vrsti tudi pevci. Upamo, da bo sleherni pomažal pri delu po svojih močeh, ker le tako bomo želi uspehe in se približali našemu cilju.

Pohvaliti je treba lepo gesto tukajšnje centrale Zveze delavskih kulturnih in športnih društev, ki nam je šla ob ustanovitvi na roko in nam poleg moralne nudila tudi materialno pomoč, brez katere bi težje izhajali. Tudi tukajšnja Delavska zbornica se je izkazala in nam je dala zbrane spise Ivana Cankarja na razpolago pod zelo ugodnimi pogoji.

Sedaj pa bi bilo treba, da izginejo iz rok naše mladine romani »Crna braća« in slično in da se poslužuje knjig naše knjižnice. Hvalevreden je odziv, ki ga je našla naša prošnja pri upravah nekaterih listov, katere nam pošilja časopise zastoni, oz. za polovično ceno.

Pred kratkim smo se obrnili v Ljubljano s prošnjo, da nam bi nek sodrug održal predavanje ob priliki udeležbe sodrugovstrokovničarjev na kongresu URS-a v Sarajevu. Odgovora še ni, ali se nadajemo, da nas sodrugi iz domačega kraja ne bodo vrgli čez krov in da se bo vsaj eden izmed njih žrtvoval in potrdil med nas in nam bo kaj koristnega povedal. Aktualnih vprašanj, ki se nas tičejo mogoče ne toliko kot Slovencev, kakor pa kot pristašev ideje svobodnega delavskega razreda, je ravno danes več kot preveč in mi želimo, da bi nam jih kdo tudi razložil. P.

„Na nenaden napad se pripravlja . . .“

Preprečiti je treba zločinsko pripravljanje vojne

Nemčija namreč.

Tako so nedavno poročali ameriški časopisi. Vest je potem krožila po vsem meščanskem časopisju in čitatelji so se vznemirjali in razburjali. Ta zavratna Nemčija! Nevarna je. Druge države bi bile nepredvidne in skrajno malomarne, če bi se ne zavarovale kolikor le mogoče proti Nemčiji še z boljšim orožjem in še bolj zavratno. Zakaj nevarnost za sosede, za narode sosednih držav, je velika. Mora se pripraviti. Tak utis dobi čitatelj zagonetnih vesti in se prav nič ne čudi, če se oborožujejo vse države. Vsaj se morajo; tako si misli. S tem se pa ustvarja splošna psihoza narodov, ki ima strah pred nenadnim napadom in čuti bolj in bolj potrebo po varnosti, ki jo nudi zopet le — oboroževanje.

V spominu so nam še vesti o znamenem oboroževalnem agentu Zacharovu. Znano nam je iz vojne,

kako so med vojno oboroževali orožni industriji vojske svoje domovine in vojske njenih nasprotnikov.

Pozabili tudi nismo, da je angleški minister sam priznal, da vojna industrija preprečuje uspehe razorožitvene konference, ker je tako mogočna, da v raznih vladah odločuje sama ali pa ima tak vpliv na merodajne politike in diplomate, da služijo njenim interesom.

In to, kar se je godilo med vojno, se godi tudi po vojni. Italija je pošiljala orožje (fabrikanti) v Avstrijo in na Madžarsko. Najprej so tajili, pozneje so pa rekli, da je to privatna kupčija. Na Kitajskem so Zedinjene države in Evropa podpirale vse vlade, kolikor jih je bilo, in komuniste

z orožjem. In dan na dan čitamo po časopisju o oboroževanju posameznih držav. Na mednarodnih konferencah in raznih manifestacijah, ob sklepanju paktov itd. pa diplomati prisegajo na svetost miru. Ali morda z namenom, da izgubi beseda mir svojo važnost, svoj pomen?

Tega ne bi trdili.

Resnica pa je, da ima oboroževalna industrija poleg velikega političnega vpliva na vlade tudi mogočno časopisje, s katerim širi v svet vesti o oboroževanju in vojni nevarnosti.

Te vesti imajo namen prevarati javnost, jo oddaljiti od ideje miru in jo prepojit z bojznijo pred vojno nevarnostjo. In črna industrija cvete, čeprav je nepotrebna, če bi mednarodna diplomacija bila sposobna, da ustvari pogoje za mir.

Tudi fašizem je negovalec vojne industrije, ki govori o miru in obenem hujska, goji šovinistično sovraštvo ter vihti meč proti vsakomur in vsem.

Pomen miru in sporazuma med narodi pod utiskom »orožne« propagande izhlapeva, kar olajšuje mednarodno oboroževanje. Za treznega človeka je to zlo. Danes imamo mednarodno sodišče v Haagu, imamo Društvo narodov v Ženevi. To sta dve instituciji, ki bi lahko in morali v tem oziru ukreniti potrebno,

da se prepreči zločinsko pripravljanje vojne.

Treba je najprej mednarodnega zupanja v diplomaciji in vesti in zavesti, da človeštvo potrebuje mir, da se bo razvijalo v boljšem blagostanju.

Če ne varajo znaki?

Simptom spoznanja glede sodelovanja podunavskih držav

V Ženevi se je pritoževal ogrski delegat Eckhardt, kako velika krivica se godi Madžarom v sosednjih državah, predvsem v Rumuniji in Čehoslovaški. O zatiranju Madžarov v Jugoslaviji, so se Madžari pritožili že prej, toda je pritožba bila brezuspešna, ker je znano, da Madžarska organizira iredento in razne atentate v Jugoslaviji. V svojem govoru pa je Eckhardt rekel, da bi Ogrska rada sklenila s sosedi sporazum glede manjšin, to je s Čehoslovaško in ostalo malo antanto. Eckhardt meni, da naj bi se v ta namen osnovala mednarodna komisija v Društvu narodov.

Čehoslovaški zunanji minister dr. Beneš je izjavil,

da ga izpremembra madžarske politike veseli,

zakaj Čehoslovaška je že stavila tako ponudbo Ogrski, na katero pa ni dobila odgovora. Zadeva dalje ne spada pred komisijo, ampak pred svet Društva narodov, če se predlaga v tej obliki. Potom Društva narodov se pa lahko pride v tem vprašanju do sporazuma med podunavskimi državami. Beneš pozdravlja inicijativo.

Jugoslovanski delegat Fotić pravi, da soglašajo z inicijativo sporazuma, odklanja pa tujo kontrolo nad Madžari v državi. Istotako se je izrekel za sporazum rumunski delegat Antoniadu.

Ogrska je v zadnjem času doživela več

razočaranj v mednarodnem svetu.

Revizije mej, kakor je povedal Mussolini, še ne bo, nacionalna politika manjšin pa naravnost obtožuje Ogrsko, pakt z Italijo in Avstrijo se zanjo ni obnesel. To so same polomije, ki silno škodujejo Ogrski na ugledu.

Nad Ogrsko pa visi tudi Damoklejev meč vzhodnega pakta, ki je pred durmi in se nedvomno sklene v tej ali oni obliki, v večjem ali manjšem obsegu. Zlasti, ker Francija v tej stvari grozi z diplomatskim posredovanjem Poljski in nekaterim deželam v jugovzhodni Evropi in še preko Bospora. Kakor je iz te grožnje razvideti, hoče Francija na vsak način aktivirati vzhodni pakt in prisiliti države, ki so od nje finančno odvisne, to je, ki jim je dala velika posojila,

da se priključijo vzhodnemu paktu,

ne pa nemški politiki. Če tega ne bi hotele, bo Francija smatrala, da so krediti nesigurni in bo potrkala na žepe upornih držav zaradi dovoljenih kreditov, da jih vrnejo. Kaj to pomeni za obubožane države, razume vsak gospodarski lajik.

Važno vprašanje je še rešitev avstrijskega problema. Načelno so glede tega vprašanja vlecile edine, toda

Italija zahteva, da dobi ona garantstvo

za avstrijsko neodvisnost, kar pomeni toliko kot »protektorat«. Ta zadeva je odvisna od razgovorov, ki jih bosta imela Barthou in Mussolini v Rimu.

Zaenkrat torej še ni srednje Evrope, ker je razdeljena na dva dela, kakor bi bilo nujno potrebno z ozirom na sodelovanje in utrditev miru.

Iz vsega tega kljub temu sklepamo, da pride med podunavskimi deželami do manjšinskega sporazuma. Ne morda takoj, toda inicijativa je tu. In tudi tak sporazum bi olajšal sodelovanje prizadetih držav, onih držav, ko so druga na drugo navezane in tvorijo takorekoč večjo gospodarsko celoto.

Književnost

»Kronika«, ki jo izdaja mestna občina Ljubljana, je krasna revija slovenskih mest, ki javnosti dostojno predstavlja ne samo zgodovinski in kulturni razvoj naših mest, ampak tudi visoko stoječe zmožnosti naše tiskarske umetnosti. Izšle so dosedaj tri številke: v prvih dveh se nam predstavljajo Ljubljana po člankih naših najboljših samoupravnih funkcionarjev, književnikov in zgodovinarjev. Krasi jih velika množica krasno uspešnih reprodukcij novodobnih fotografij in starinskih bakrorezov, med njimi tudi dve celostanski večbarvni sliki, predstavljajoči staro Ljubljano iz leta 1850. in Vaupotičevo sliko o divjanju avstrijske soldateske 20. septembra 1908. leta v Ljubljani. Tretja številka je glasom tozadevnega medmestnega dogovora posvečena vsem slovenskim mestom in prinaša zanimive članke tudi o Ptuj, Celju in predvsem o Mariboru, opremljenimi z mnogimi krasnimi slikami. Komur je mar zgodovina, kulturni in urbanistični razvoj naših mest, bo to lepo revijo z užitkom čital. Zanimiva je zlasti kronika burnih dni ob prevratu 1918—1919. Ta kronika bo še poznim rodovom lahko dostopen zgodovinski vir. — »Kroniko« urejuje ljubljanski mestni arhivar Lojze Slanovec in izhaja na preko sto straneh velike osmerke, tiskane na finem umetniškem papirju v Učiteljski tiskarni. Krasni večbarvni ovitek, predstavljajoč ljubljanski mestni trg z Robovim vodnjakom je izdelal Trpin. — Izide štirikrat na leto in znaša letna naročnina 60 dinarjev. Naroča se pri mestnem načelnstvu, kulturni oddelku, Ljubljana. Revijo toplo priporočamo. T. M.

Mednarodni esperantski kongres

(Nadaljevanje.)

Zadnjič smo poročali o poteku lanskega esperantskega kongresa v Stockholmu. Zdaj pa moramo omeniti, da se je letošnji 14. esperantski kongres proletarcev prvič vršil na Španskem, v vroči Valenciji, kjer je 376 proletarskih esperantistov iz 13 dežel imponantno manifestiralo za našo idejo. S. B. iz Pariza piše v »Sennaculo«, da ostanejo ti dnevi avgusta v nepozabnem spominu vsakega udeleženca. Ognjevito navdušenje in dinamična sila je prišla do izraza na tem kongresu, ki je važen člen v verigi SAT-kongresov in bo zavzemal zaslužen mesto v knjigi zgodovine.

Kongresni odbor je vse izborni organiziral. Nad vse prisrčnega sprejema so bili deležni sodrugi, ki so dospeli iz daljnjih krajev, povsod se jim je šlo na roko, vršil se je tudi slavnostni sprejem v mestni hiši, kjer jih je pozdravil župan iz Valencije. — Kljub temu prijaznemu sprejemu pa se na žalost cestna demonstracija ni smela vršiti, ker je pač Španka v napetem stanju in to niso bili navadni turisti ali pobožni romarji, temveč mednarodni borci za boljšo bodočnost. In koliko dela nas še čaka! Med bogastvom in bedo v Španiji so ogromni kontrasti, v oči pade ulična slika, kažoča solze bednih žen ter razcapanih otrok na eni strani, in dobro rejene, elegantne družbe na drugi strani.

4. avgusta popoldan je bila otvorjena Druga del. esparantska visoka šola, na kateri je predavala s. Pahn iz Estonke o moderni literaturi. Prisotnih je bilo okoli 200 oseb, zvečer pa so poslušali s. Casasa iz Barcelone o Katalonski antologiji in španski literaturi.

Po polnoči je bil obisk velesejma, kjer je tudi imel vsakdo priliko, občudovati velik znak kongresa.

Po obisku muzejev se je v nedeljo zjutraj vršilo odkritje spominske plošče in imenovanju ulice po Dr. Zamenhofu.

Otvoritvene kongresne svečanosti se je udeležilo nad 1000 oseb. Po pozdravu s. Hemandeza so dobili besedo predstavniki raznih LEA-esperantskih društev ter funkcionarji sindikalnih združenj, kateri niso peli hvale španski vladi...

Naglo so minili kongresni dnevi, pravi s. B., ki se poslavljajo od gostoljubne Valencije z najlepšimi nadami za bodočnost našega gibanja. J. D.

Razne obleke, plašče, hlače, sportne in smučarske jopiče, pletenine, perilo, klobuke, čepice, nogavice, rokavice, copate itd., iz dobrega blaga in po nizkih cenah domačega izdelka, priporoča v nakup TRGOVINA IN KROJAŠTVO pri GOGALI na JESENICAH.

Harmonij

dobro ohranjen, kupi podružnica »Svobode« v Slovenski Bistrici.

Zahtevajte vedno in povsod kruh in pecivo iz Delavske pekarnice v Mariboru. - Telefon števil. 2324.